

De wereld in Nederland
Een publieksdebat over
culturele en etnische diversiteit
met Ruud Lubbers
en Halleh Ghorashi
Gouda, 27 april 2006

Georganiseerd door:
Stichting Interculturele Schakelingen
Sweelinckstraat 1
3581 RT Utrecht
www.interschakel.nl

Inhoudsopgave

Waarom dit publieksdebat	3
Waarom we u gevraagd hebben erbij te zijn	4
Wat kwam er aan de orde	5
Van moeten naar ontmoeten	5
Participatie in plaats van integratie	5
Niet alle problemen komen voort uit cultuurverschillen.....	6
Ruimte geven en nemen	6
De rol van de media	7
Van overzeese rijksgenoot via allochtoon naar Nederlander	7
Uitsluiting.....	7
Benoemen van de problemen.....	8
Conclusies.....	8
En nu?.....	8

Waarom dit publieksdebat

In Nederland tekent zich steeds meer een scheiding af tussen bevolkingsgroepen op basis van etniciteit en culturele verschillen. Wat eens een open, ondernemende maatschappij was, lijkt te veranderen. Er tekent zich langzaam maar zeker een naar binnen gekeerde samenleving af, waarbij veel mensen zich terugtrekken in een eigen leefomgeving. Het 'wij (autochtonen)-zij (allochtonen)' denken viert hoogtij.

De internationale politieke en sociaal-economische ontwikkelingen versterken dit proces. Gevolg is een verscherping en verharding van het integratieproces met meer verplichtingen en intensivering van de controle of er wel is geïntegreerd. Langzaam drijft men steeds verder weg van de essentie, van waar het nu eigenlijk om gaat: **hoe gaan we met elkaar om in de veranderende en mondiaal gezien steeds opener samenleving? Hoe gaan we om met diversiteit en globalisering?**

Op 27 april 2006 organiseerde de *Stichting Interculturele Schakelingen* in Gouda een publieksdebat over de culturele en etnische diversiteit in Nederland. De Stichting wil de integratie in Nederland uit de sfeer van het 'wij-zij' denken halen en vindt dat het integratievraagstuk niet langer vanuit angst benaderd dient te worden. Ze wil een bijdrage leveren aan de essentiële vraag hoe we op een positieve en verrijkende manier kunnen omgaan met diversiteit en eigenheid. De *Stichting Interculturele Schakelingen* wil dit doen door kennis en ervaring, opgedaan binnen internationale samenwerking, te schakelen aan kennis en ervaring binnen Nederland. De initiatiefnemers zijn afkomstig uit de wereld van de internationale samenwerking.

Stichting Interculturele Schakelingen
Het bestuur:
Cornélie van Waegeningh
Eveline Bolt
Maikel Mahangi
Nico Peek
Bob Matulesy

Bureaucoördinator: Marianne Ros

Waarom we u gevraagd hebben erbij te zijn

In de loop van het bestaan van de Stichting hebben de bestuursleden met talloze mensen gesproken. Nederlanders van verschillende etnische culturele achtergrond, werkzaam op allerlei gebieden en lagen binnen onze samenleving zoals in het openbaar bestuur, het bedrijfsleven, de niet-gouvernementele sector, het integratieveld, maar uiteraard ook in de internationale samenwerking. Een kleurrijk en inspirerend contactennetwerk waar velen van u op 27 april deel van uitmaakten. Onder u waren er ook genodigden, die wij nog niet kenden, maar die zich aangetrokken voelden tot dit diversiteitsdebat in een divers gezelschap.

Wat u allen als gezamenlijk kenmerk deelde is de *internationale* levens- of werkervaring, die naar onze mening het diversiteitsdenken een positieve impuls geeft. De vraag **of** we voor Nederland culturele en etnische diversiteit willen nastreven, was daarom ook niet aan de orde, maar wel **hóe** we die diversiteit vorm kunnen geven op een manier die Nederland een prettige en open samenleving maakt voor allen die erin wonen.

Het gezelschap bestond uit bijna 125 personen, waaronder ook vertegenwoordigers van de pers.

Vanwege hun persoonlijke betrokkenheid bij het integratievraagstuk en hun bijzondere invalshoeken waren de heer Ruud Lubbers (oud-premier en voormalig Hoge Commissaris bij UNHCR) en mevrouw Halleh Ghorashi (bijzonder hoogleraar *Management van Diversiteit en Integratie* aan de Vrije Universiteit) aanwezig als referent. Plaats van actie was de aula van de Goudse Verzekeringsmaatschappij. De burgemeester van Gouda, de heer Wim Cornelis opende het debat.

Als voorzitter bij het gesprek trad op de heer Headly Binderhagel, burgemeester van Nuth. De heer Mark de Koning maakte gedurende het debat een aantal cartoons, waarvan er enkele zijn opgenomen in dit verslag.

Wat kwam er aan de orde

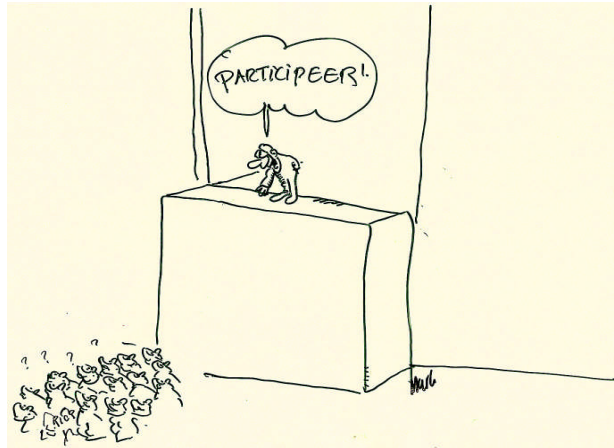
De 125 mensen die aanwezig waren gingen met elkaar in gesprek over het centrale thema "de wereld in Nederland". De hamvraag was: "hoe gaan wij om met de culturele en etnische diversiteit in Nederland, zodat wij weer een open samenleving worden, met veel interesse in andere culturen". Heel veel kwam aan de orde. Het meest uitgesproken staat in dit verslag

Van moeten naar ontmoeten

Het integratiedebat is verhard. In zijn openingswoord uitte burgemeester Wim Cornelis de wens dat voor wat betreft integratievraagstukken *moeten* plaats gaat maken voor *ont-moeten*, in de dubbele betekenis van het woord. Iedereen moet teveel, van de overheid, van elkaar. Dit veroorzaakt een krampachtige situatie en dat verhindert het echte ontmoeten. De heer Cornelis is ook voorstander van tweerichtingsverkeer, waarbij de elkaar ontmoetende partijen zich willen verdiepen in de cultuur van de ander. Hij gaf aan zelfs aspecten ervan, met name de Ramadan, over te nemen in zijn eigen leven.

Participatie in plaats van integratie

Ruud Lubbers legde de nadruk op het belang van *participatie van alle groepen in een samenleving* bij integratieprocessen. "Participeren in arbeid, in de wijk waarin je woont, in de gezondheidszorg, in de sport..... Er moeten geen barrières zijn waardoor mensen niet met elkaar kunnen leven". Iedereen die hier leeft moet kennis hebben van Nederland en inburgeringstrajecten zijn daarvoor een goed instrument, maar daadwerkelijke participatie gaat verder. Hoe realistisch is dat, hoe scheppen we die kansen? Lubbers gaf aan daarbij veel heil te verwachten van *Civil Society*, ofwel het *maatschappelijk middenveld*, waar NGOs, inclusief Interculturele Schakelingen, en het bedrijfsleven deel van uitmaken. Het maatschappelijk middenveld kan een belangrijke aanvulling bieden op wat er op politiek niveau gebeurt.

Niet alle problemen komen voort uit cultuurverschillen

Halleh Ghorashi, die als politiek vluchteling in 1988 vanuit Iran naar Nederland kwam, pleitte ervoor niet alle integratieproblemen te zien als gevolg van cultuurverschillen, maar ook als gevolg van sociaal economische verschillen. Tijdens het debat werd vanuit het publiek ook nadruk gelegd op de eigen verantwoordelijkheid van iedereen om van Nederland een samenleving te maken waar het voor ieder goed toeven is. We moeten niet zover gaan dat we alle cultuurverschillen wegvagen, want die zijn er (gelukkig) wel degelijk. De vraag is in hoeverre we daarover met elkaar in gesprek kunnen en willen om verschillen te kunnen respecteren en in de juiste context te plaatsen.

Ruimte geven en nemen

Ook gaf Halleh Ghorashi aan dat de openheid van de Nederlandse samenleving verdwenen is. "Nederland was misschien niet tolerant - tolerantie kan ook een verholde vorm van onverschilligheid zijn - maar Nederland was in ieder geval open. Die openheid hield in dat je ruimte moest geven aan anders denkenden, ook aan mensen die radicaal tegenover je stonden en dat heb ik in Nederland geleerd". De openheid van toen zorgde er bij haar voor dat ze, als seculiere vrouw, leerde ook moslims te respecteren. De ruimte die we in Nederland voor elkaar hadden is erg klein geworden en die moeten we zien te herwinnen. Er is ook de vreemde paradox dat veel Nederlanders overal naar toe gaan met vakantie en met andere culturen in aanraking willen komen. Tegelijkertijd bekijken we de 'Turk op de hoek' met argwaan.

De rol van de media

De rol van de media moeten we niet onderschatten. Door veel nadruk op de negatieve aspecten van niet-etnische Nederlanders te leggen en door de kracht van de herhaling ontstaat er een sfeer waarbij alleen maar in negatieve bewoordingen over niet-etnische Nederlanders gesproken wordt. Niet-etnische Nederlanders worden gestigmatiseerd, terwijl er natuurlijk ook tal van etnische Nederlanders zijn die problemen veroorzaken.

Van overzeese rijksgenoot via allochtoon naar Nederlander

Bijna alle aanwezigen klaagden over het woord allochtoon en de negatieve associaties ervan. Volgens Halleh Ghorashi duidt het woord allochtoon op iemand die bij voorbaat hulp nodig heeft. Maar dagvoorzitter Binderhagel was van mening dat het geen zin heeft om naar nieuwe termen te zoeken: "Toen ik veertig jaar geleden uit Suriname naar Nederland kwam, heette ik eerst *overzeese rijksgenoot*. Later werd ik *buitenlander* en vervolgens *etnische minderheid*, *medelander*, *migrant*, et cetera. Ik heb ondertussen wel tien benamingen gehad. De enige naam die helpt is *Nederlander*."

Uitsluiting

In het debat werd in het kader van de term allochtoon vastgesteld dat het niet altijd duidelijk is wat de criteria zijn voor succesvolle integratie. Een aantal aanwezigen merkt op er alles aan gedaan te hebben om te integreren maar dat ze door de buitenwereld nog altijd als allochtoon worden gezien, waardoor men altijd een buitenstaander blijft.

Om uitsluiting te voorkomen en integratie daadwerkelijk te realiseren kwam de term participatie, die door Ruud Lubbers naar voren was gebracht, weer aan de orde.

Benoemen van de problemen

Vanuit de zaal werd meerdere malen geroepen dat wij in staat moeten zijn om problemen te benoemen zonder de situatie erger voor te doen dan deze is. Problemen zoals hoge schooluitval, werkloosheid, segregatie, huiselijk geweld en andere soorten van criminaliteit, zijn problemen van Nederlanders en moeten niet meteen bestempeld worden als problemen van de allochtoon. We moeten af van de tendens tot het culturaliseren van problematiek.

Conclusies

Het was een levendig en inspirerend debat. Iedereen realiseerde zich dat het geen zin heeft om het integratievraagstuk vanuit angst te benaderen. Nederland is in twee generaties een samenleving geworden waar veel culturen samenkomen. Het proces van 'verkleuring' is onomkeerbaar. In de zoektocht naar een opener samenleving speelt het nemen van de eigen verantwoordelijkheid een belangrijke rol. Dit betekent voor diverse actoren in de samenleving verschillende dingen:

- Voor de werkgevers bijvoorbeeld dat ze niet discrimineren; dat hun bedrijf een afspiegeling vormt van de maatschappij in plaats van een 'ons-kent-ons' cultuur heeft;
- voor scholen dat ze goedgekwalificeerde leerlingen voortbrengen;
- voor burgers dat ze zich niet als slachtoffer opstellen, maar ook het heft in eigen hand nemen;
- voor de overheid dat ze de goede kaders schept die migranten in staat stellen te participeren.

Tot slot richtte de gespreksleider zijn blik op de toekomst: Het gaat niet meer om ons, maar om onze kinderen en kleinkinderen. Daar moeten we bij stil staan.

En nu?

Uit het debat werd duidelijk dat culturele diversiteit een pluspunt en verrijkend kan zijn voor onze samenleving, mits we elkaar de ruimte willen geven voor het echte ontmoeten. Er moet ook een sterkere beweging komen tegen het 'wij en zij' denken; een tegenbeweging die zijn stem verheft.

Voorts bleek dat "de wereld in Nederland" veel aspecten van onze samenleving en ons dagelijks leven raakt, waarnaar op heel veel verschillende wijzen gekeken kan worden. Misschien is dat simpele feit op zich juist waar we ons meer van bewust moeten worden. Integratie is van ons allemaal, ongeacht etniciteit en is niet van één sector, één organisatie, één ministerie. Het is een overal aanwezig onderdeel van onze wereld in Nederland geworden. En deze wereld is constant in beweging.

Er zijn opvallende parallellen te trekken met ontwikkelingssamenwerking, een wereld die ook constant in beweging is en waar vraagstukken rondom diversiteit en achterstandsbestrijding voorop staan. Uit ruim 50 jaar ontwikkelings-samenwerking zijn we door vallen en opstaan wijzer geworden hoe daar effectief mee om te gaan. We weten inmiddels dat duurzame resultaten nauwelijks via projecten en regelgeving tot stand kunnen komen.

Daar is meer voor nodig: een brede visie, die zijn uitwerking vindt in allerlei sectoren, aansturingsprocessen en werkmethodes om de potentie van mensen ten volle te benutten. Uiteindelijk is maatwerk nodig, maar dan wel binnen een breed samenhangend kader.

Hoewel de rol van kennis en ervaring uit het werkveld van de internationale samenwerking, die de Stichting Interculturele Schakelingen voor het voetlicht wil brengen, beperkt aan de orde is geweest, zien we een aantal duidelijke aanknopingspunten om mee aan de slag te gaan. Deze zijn onder meer:

- Bijdragen aan visieontwikkeling over integratieprocessen in de veranderende wereld om ons heen;
- het bevorderen van participatie van individuen en groepen in de samenleving, waardoor het integratieproces een natuurlijker verloop krijgt;
- het stimuleren van mensen in onze samenleving met diverse culturele achtergronden om ruimte te geven en te nemen;
- de versterking van *Civil Society* om niet te afhankelijk te worden van politieke besluiten en structuren;
- het vanuit eigen visie en kracht versterken van sociaal economische posities van groepen en individuen in achterstandsposities;
- het bewustmaken van de etnische Nederlander dat de wereld in Nederland verandert en dat integratie een meerzijdig proces is, waarin voor iedereen een rol is.

De Stichting Interculturele Schakelingen heeft met haar netwerk en expertise op het vakgebied van de internationale samenwerking (waar ontwikkelingssamenwerking deel van uitmaakt) veel te bieden. Deze kennis en ervaring kan vooral praktisch, op gemeentelijk niveau aan bestaande initiatieven op het gebied van integratie worden geschakeld. Daartoe organiseert de Stichting onder andere Ronde Tafel bijeenkomsten.

We houden u graag op de hoogte van verdere stappen en hopen nogmaals een beroep te mogen doen op uw expertise. Mocht u behoefte voelen te reageren op dit verslag dan bent u dan van harte uitgenodigd!